

Zaštitna istraživanja lokaliteta Čepinski Martinci-Dubrava na trasi autoceste Beli Manastir-Osijek-Svilaj 2007. i 2008. g.

Rescue Excavations of the Čepinski Martinci-Dubrava site on the Beli Manastir-Osijek-Svilaj Motorway Route in 2007 and 2008

Hrvoje Kalafatić

Primljeno/Received: 21. 04. 2009.
Prihvaćeno/Accepted: 29. 05. 2009.

Institut za arheologiju proveo je zaštitna arheološka istraživanja na trasi međunarodnoga prometnog koridora VC koji u Hrvatskoj prolazi trasom Beli Manastir-Osijek-Svilaj. Na dionici Osijek-Đakovo istražen je lokalitet Dubrava pored Čepinskih Martinaca. U istraživanja, koja su trajala od studenog 2007. do listopada 2008. g., otkriveni su dijelovi naselja lasinjske i Retz-Gajary kulture, naselja badenske kulture, brončanodobno naselje i ranosrednjovjekovno naselje.

Ključne riječi: eneolitik, brončano doba, rani srednji vijek, lasinjska kultura, Retz - Gajary kultura, badenska kultura, kultura polja sa žarama, grupa Barice - Gređani, grupa Virovitica, zaštitna istraživanja
Key words: Eneolithic, Bronze Age, Early Middle Ages, Lasinja culture, Retz-Gajary culture, Baden culture, Urnfield culture, Barice-Gređani group, Virovitica group, rescue excavations

U razdoblju od 6. studenog 2007. do 21. listopada 2008. Institut za arheologiju¹ proveo je zaštitna arheološka istraživanja na nalazištu AN 17 Čepinski Martinci-Dubrava, na trasi koridora 5.c, dionica Osijek-Đakovo.

Lokalitet Dubrava smješten je jugozapadno od Čepina, južno od ceste Čepin-Čepinski Martinci, neposredno prije naselja Čepinski Martinci (karta 1.). Nalazište je pronađeno pri terenskom pregledu trase buduće autoceste, a u proljeće 2007. godine izvršena su probna istraživanja² koja su odredila točne granice njegova rasprostiranja.

Lokalitet obuhvaća površinu čvora Čepin s prilaznom cestom i cestarinskim prolazom od stacionaže 1+600 - 2+300, te trasu autoceste sjeverno od čvora Čepin od stacionaže 37+700 do stacionaže 39+300, južno od čvora, ukupne površine 220.000 m². Samo nalazište sastoji se od više nizinskih naselja iz različitih povijesnih razdoblja.

Površina predviđena istraživanjem obuhvaćena je jedinstvenim koordinatnim sustavom, podijeljenom na mrežu blokova veličine 10 x 10 m, orijentiranih prema sjeveru.

DINAMIKA ISTRAŽIVANJA

Cijelim tijekom istraživanja stručna ekipa vodila se zadanim prioritetima izgradnje autoceste koji su određivali pravac i

dinamiku istraživanja.

Proces istraživanja započeo je u studenom 2007. od stacionaže 1+600 pristupne ceste k zapadu prema čvoru Čepin, u skladu sa zahtjevima investitora i dinamike izgradnje autoceste. Usprkos snijegu koji je pao već sredinom studenog, uspjelo se istražiti početak pristupne ceste i pripremiti ostatak pristupne ceste za nastavak istraživanja kad to vremenski uvjeti omoguće (sl. 3.). Istraživanja su nastavljena krajem veljače 2008. i do početka travnja istražen je cijeli prostor pristupne ceste s cestarinskim prolazom (sl. 4.). Sljedeći prioritet, spoj pristupne ceste i južnog dijela glavne trase autoceste i osiguravanje pristupa za izgradnju nadvožnjaka u čvoru, istražen je do kraja svibnja, a cijeli čvor do kraja lipnja 2008. Nastavak istraživanja tekao je trasom autoceste od čvora Čepin prema sjeveru. Tijekom ljeta započeli su istraživački radovi i sa sjeverne granice nalazišta prema jugu te se simultano radilo na dva pravca. Krajem ljeta istraživanja su se spojila na prostoru sjeverne granice brončanodobnog naselja, gdje su gustoća objekata i obujam poslova bili najveći (sl. 10.). Terenski radovi završili su u listopadu, prije zadanih rokova, u skladu s početno definiranim dinamikom radova.

OSNOVNA STRATIGRAFIJA

Preko cijelog nalazišta prostiru se velike table intenzivno obrađivanoga poljoprivrednog zemljišta. Sloj oranoga humusa uklonjen je strojno i označen kao SJ 1. Ispod njega uočena su dva tipa zdravice koja je, ovisno prema boji, razdijeljena na dvije stratigrafske jedinice. Tamnocrveno-smeđa zdravica javlja se na prostoru prilazne ceste i cestarinskog prolaza te na prostoru sjeverno od čvora i debljina joj varira od 5 do 20 cm, definirana je kao SJ 2. Ispod nje, ili odmah ispod humusa na ostalom dijelu lokaliteta gdje nema crvenosmeđe zdravice, javlja se svijetložuta

1 Voditelj istraživanja bio je Hrvoje Kalafatić, a zamjenici voditelja tijekom istraživanja bili su Asja Tonc, mr. sc. Daria Ložnjak - Dizdar, mr. sc. Saša Kovačević, dr. sc. Marko Dizdar iz Instituta za arheologiju i dipl. arheologinja Mia Leljak. Zahvaljujem dr. sc. Korneliji Minichreiter i dr. sc. Zorku Markoviću iz Instituta za arheologiju u Zagrebu na nesebičnoj pomoći i korisnim sugestijama tijekom istraživanja i kasnije obrade nalaza.

2 Probna istraživanja nalazišta u proljeće 2007. proveo je Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu i vodio ih je dr. sc. Hrvoje Potrebića.

Karta 1. Položaj nalazišta

Map 1 Location of the site

zdravica debljine 2-5 metara s bijelim konkrecijama. Ispod nje nalazi se fini sitni pijesak s podzemnim vodama.

Kako se radi o nalazištu čiji je kulturni sloj, ukoliko je postojao, uništen intenzivnom strojnom obradom zemlje, pronađeni su samo ukopani objekti među kojima su izdvojene jame različitih namjena, kanali, rovovi i stupovi, zapunjeni različitim vrstama zapuna koje su sadržavale nalaze, a od kojih su u najvećem broju pronađene keramičke posude, ulomci keramičkih posuda i kućnog lijepa. Zatim slijede nalazi kamenih žrvnjeva te kamenih cijepanih i glačanih alatki kao i različitih bronzanih i željeznih predmeta te kosti.

Na prostoru prilazne ceste otkriven je istočni rub naselja lasinjske kulture i nekoliko manjih ukopanih objekata koji pripadaju južnom dijelu ranosrednjovjekovnog naselja, istraženog na lokalitetu Čepin-AN COKP.³

Na prostoru samog čvora Čepin otkriveno je naselje lasinjske kulture s cijelom infrastrukturom. U jugozapadnom dijelu čvora Čepin, lasinjsko naselje presloženo je naseljem badenske kulture. Na prostoru južno od čvora istražena je bakrenodobna paljevinska nekropola, vrlo oštećena intenzivnim izoravanjem s nekoliko slabo očuvanih grobova.

Dalje na sjever istraženo je u dužini od 450 metara veliko bronzanodobno naselje sa sustavom opkopa i pripadajućom nekropolom s južne strane (sl. 10.). Naselje ima više razvojnih faza srednjega i kasnoga bronzanog doba. Bronzanodobno naselje presložilo je, u svojem južnom dijelu, još jedno manje badensko naselje čiji istočni rub je otkriven u duljini od 90 metara (sl. 9.).

Sjeverno od bronzanodobnog naselja, istraženi su ostaci ranosrednjovjekovnog naselja s ukopanim objektima i rovovima. Na krajnjem sjeveru nalazišta istraženi su dijelovi manjega novovjekovnog objekta.

ENEOLITIK

Lasinjska i Retz-Gajary kultura

Otkriveni dijelovi naselja lasinjske kulture zauzimaju najveći dio površine nalazišta Čepinski Martinci-Dubrava. Dok se na blago povišenom prostoru pristupne ceste sporadično javljaju manje otpadne jame i rovovi za manje nadzemne konstrukcije s malo nalaza koji se mogu pripisati lasinjskoj kulturi, prostor čvora i spoja pristupne ceste s čvorom otkrio je veliko razvedeno naselje koje karakteriziraju nizovi pravilno orijentiranih nadzemnih kuća i brojni drugi elementi koji govore o pažljivom prostornom planiranju naselja (sl. 5. i 6.).

Velika istražena površina omogućava potpuniju valorizaciju prostorne organizacije naselja s pripadajućom infrastrukturom i njezine prilagodbe uvjetima u okolišu.

Blagu uzvisinu prostora prilazne ceste s otkrivenim temeljima nadzemnih kuća lasinjske kulture smjenjuje depresija u kojoj je smješten niz bunara i zemunice. Sve velike lasinjske zemunice relativno su plitko ukopane i često povezane s bunarom ili više njih u sredini i najvjerojatnije su korištene kao radni prostori. Većina ih je locirana na nižim dijelovima terena tako da u razdoblju visokih podzemnih voda od jeseni do proljeća nisu mogle biti korištene za dulji boravak i rad. Tu se javlja pitanje razine podzemnih voda u bakrenom dobu, sredinom 4. tisućljeća pr. Kr., ali vjerojatno je bio sličan današnjem jer je većina posuda u bunarima pronađena na granici žute zdravice i pijeska, tj. u vodi (sl. 7.). Veliki melioracijski radovi u Slavoniji posljednjih 100 godina, a posebno nakon Drugoga svjetskog rata, snizili su razinu podzemnih voda. No točnu razliku u odnosu na prapovijesna razdoblja mogu donijeti samo nova istraživanja.

Takav obrazac prostorne organizacije naizmjenice se ponavlja u pravilnom slijedu na cijelom prostoru čvora Čepin.

Pravilno orijentirane kuće pravokutnog tlocrta, duljine i više od 15 metara u pravilu se sastoje od više prostorija, a najveće među njima imale su i trijem (sl. 5. i 6.). Orijentirane su

3 Zaštitna istraživanja proveo je Institut za arheologiju pod vodstvom dr. sc. Marka Dizdara.

Sl. 1. Plan lokaliteta s označenim položajem otkrivenih naselja: 1. naselje lasinjske i Retz-Gajary kulture, 2. naselja badenske kulture, 3. eneolitička nekropola, 4. nekropola kasnog brončanog doba, 5. brončanodobno naselje, 6. srednjovjekovno naselje (crtež: H. Kalafatić)

Fig. 1 Site map with marked location of excavated settlements: 1. settlement of Lasinja and Retz-Gajary cultures, 2. Baden culture settlements, 3. Eneolithic necropolis, 4. Late Bronze Age necropolis, 5. Bronze Age settlement, 6. medieval settlement (drawing: H. Kalafatić)

približno istok-zapad, tj. sve imaju blagi otklon prema pravcu sjeverozapad-jugoistok. Sve velike kuće imale su s južne strane poluukopan objekt pravokutnog tlocrta koji je služio kao spremište hrane, sudeći po nalazima velikih keramičkih posuda za zalihe u njima. U blizini kuća je istraženo više jama kružnog tlocrta s kulturnim ukopima ljudskih lubanja na dnu. Duhovni život i kult povezan s njim imali su očito važnu ulogu u životu ovoga bakrenodobnog naselja.

Na lokalitetu je otkriven i definiran drugi tip kuća kvadratnog tlocrta, stranica duljine 11 metara, sa središnjim potpornim stupom i ulazom na jugoistoku, iste orijentacije kao i pravokutne kuće. Vjerojatno je ovaj tip kuća imao krov na četiri vode.

Vrlo slični tipovi kuća lasinjske kulture nađeni su na više lokaliteta u zapadnoj Mađarskoj (Virag 2005; Barna – Kreiter 2006), s tim da su tamo zabilježena i preslojavanja kuća, odnosno više faza izgradnje.

Uz mnogobrojne cijele posude, nađenih u brojnim bunarima te mnogo keramike i nalaza kamena, nađeno je cijepanog oruđa izrađenog od opsidijana. Pronađeno je i više bakrenih artefakata, najčešće igala i šila.

Uz mnogobrojne keramičke nalaze lasinjske kulture, nađen je i značajan broj nalaza Retz-Gajary kulture ukrašen tehnikom brazdagostog urezivanja i inkrustiranjem. Posebno su zanimljivi nalazi iz bunara jer se u jednim javljaju tipovi keramike lasinjske kulture (sl. 7. i 8.), a u drugim tipovi Retz-Gajary kulture. Prirodu njihova međusobnog odnosa, moguću istodobnost i prožimanje utvrdit će detaljna znanstvena obrada nalaza. U probnim istraživanjima 2007. godine je na prostoru čvora Čepin, među ostalim, nađen i jedan paljevinski grob teško oštećen oranjem sa žarom, sačuvanom samo u donjem dijelu. Faktura posude govori da je riječ o bakrenodobnom ukopu, a još nekoliko slabo očuvanih grobova, pronađenih u istraživanjima

Sl. 2. Ekipa susjednog lokaliteta Beketinci-Bentež u posjetu

Fig. 2 Colleges from the neighbouring Beketinci-Bentež site

2008. južno od čvora, ima sličnu fakturu keramike. Grobovi podsjećaju na ukope lasinjske kulture otkrivene u Zalaegersegu-Andrashida, Gebarti tó (II.) (Barna – Kreiter 2006), iako ne treba isključiti mogućnost da pripadaju Retz-Gajary kulturi.

Naselje se može preliminarno datirati u drugu četvrtinu 4. tisućljeća pr. Kr., u kasnu fazu lasinjske kulture povezane s Retz-Gajary kulturom.

Badenska kultura

Naselja badenske kulture na dva mjesta su preslojila naselje lasinjske kulture. Prvo je otkriveno na jugoistočnom dijelu čvora Čepin. Otkriven je samo sjeverni dio naselja.

Drugo se nalazi 350 m sjevernije na trasi autoceste, na sjevernom rubu lasinjskog naselja, otkriveno u svom istočnom dijelu u duljini nešto manjoj od 100 m (sl. 9.).

Ta naselja imaju potpuno drukčiji prostorni raspored, nisu utvrđeni nadzemni objekti, već brojni ukopani objekti kružnog tlocrta. Zapune jama su tamnosmeđe do crne boje. Pojedine jame imaju brojne kamene cijepane alatke, s mnogo otpada od proizvodnje alatki, što ukazuje na proizvodnju u neposrednoj blizini. Značajna količina lijepa u jamama potvrđuje postojanje određenih konstrukcija i objekata. Dosad obrađeni keramički nalazi datiraju naselje u drugu polovicu 4. tisućljeća pr. Kr.

BRONČANO DOBA

Prostor neposredno sjeverno od čvora Čepin zauzima paljevinska nekropola s dvadesetak otkrivenih grobova koja pripada kulturi polja sa žarama. Uz brojne očuvane keramičke nalaze, u grobovima je nađen i brončani nakit oštećen zbog izloženosti vatri na pogrebnoj lomači zajedno s pokojnikom. Uočeni su grobni rituali karakteristični za grupu Barice-Gredani i grupu Virovitica (Minichreiter 1984; Mihaljević, Kalafatić 2006, 2007; Dular 2002; Ložnjak 2003). Grobovi su otkriveni u dosta rijetkom rasporedu, što je zasigurno posljedica izoravanja, jer dosadašnje spoznaje na očuvanim nekropolama govore o gustom grupiranju grobova (Minichreiter 1984; Mihaljević, Kalafatić 2006, 2007; Dular 2002; Ložnjak 2003). Ostali su očuvani samo najdublje ukopani grobovi.

Dalje prema sjeveru otkriveno je nekoliko zemunica krovnom konstrukcijom koje su služile kao radni objekti, a po napuštanju su iskorištene kao otpadne jame. Keramika otkrivena u njima ima značajke rane kulture polja sa žarama s još prisutnim elementima kulture grobnih humaka. Duboke zdjele

Sl. 3. Strojno skidanje humusa u zimskim uvjetima (foto: H. Kalafatić)
Fig. 3 Machine removal of humus in winter conditions (photo: H. Kalafatić)

Sl. 4. Istraživanje zemunice na trasi prilazne ceste
Fig. 4 Excavation of a dwelling pit at the connection road route

s različitim tipovima bradavičastih izbočenja na trбуhu imaju brojne analogije u Podravini (Ložnjak 2005) i Posavini (Karavanić, Mihaljević, Kalafatić 2003). Blizu zemunica se javljaju i nizovi stupova koji se mogu povezati u cjeline i pripadaju brončanodobnim nadzemnim kućama. Dalje sjeverno istražen je rov orijentacije istok-zapad, širine 1,5 m koji prolazi cijelom širinom iskopa. Na sredini iskopa, uočen je prekid rova u duljini gotovo 4 metra koji predstavlja južni ulaz u naselje (sl. 9. i 10.). Oko 250 m sjevernije također je otkriven rov istih obilježja koji ide smjerom SZ-JI i s velikom vjerojatnošću možemo tvrditi da je riječ o istom rovu oko naselja. Rov nema prekid na sjeveru nego su uočeni tragovi konstrukcije i proširenje na mjestu sjevernog ulaza u naselje (sl. 10.).

Oko 70 metara sjeverno od južnog ulaza otkriven je još jedan rov širine 3,5-4 metra koji se prostire pravcem I-Z neprekidno cijelom širinom iskopa i na rubovima blago zavija prema sjeveru (sl. 10.).

Sjeverno od velikog rova najgušća je koncentracija objekata. Na najnižem dijelu koncentrirano je više bunara. U većini

su otkriveni brojni nalazi pa i cijele posude, na dnu najvećeg je otkopana relativno očuvana drvena konstrukcija, ali ima i bunara bez nalaza u zapuni. Sjeverozapadno od bunara prostire se depresija sivozelene boje zdravice, s brojnim većim objektima i plićim rovovima koji ih presijecaju. Riječ je izgleda o radioničkom središtu naselja, dok su stambeni objekti koncentrirani južno i sjeverno na povišenijim dijelovima (sl. 10.). Svaki veći objekt je po napuštanju prvotne namjene iskorišten kao otpadna jama.

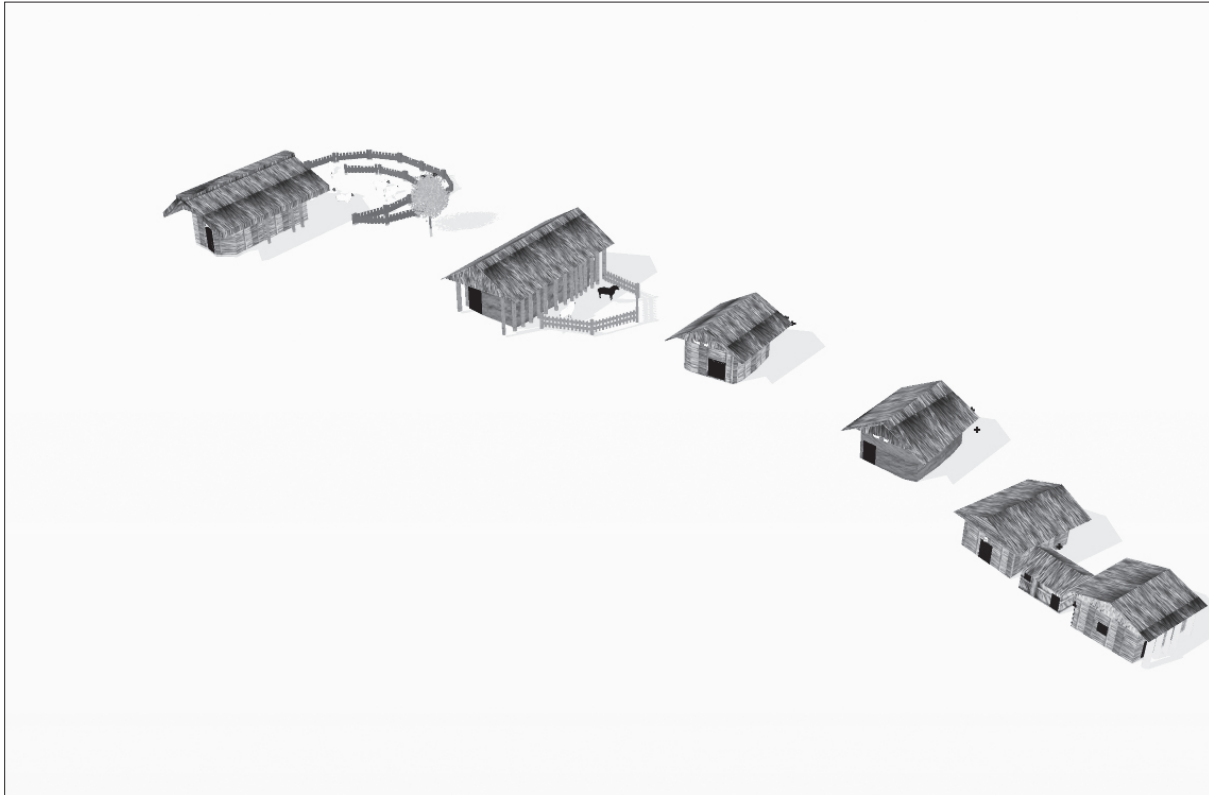
U naselju je otkrivena velika količina keramike i lijepa. Brojni su sačuvani komadi lijepa od zidova kuća s otiscima pruća i oblica.

Brončani predmeti također su otkriveni u velikom broju. Među njima se ističu razni privjesci, ukrasne i šivaće igle, šila, i dr. Među ukrašenim iglama, najčešće su pečataste, čavličaste i topuzaste igle koje datiraju naselje u Br C- Ha A.

Rijetka prilika da se istraže naselje i pripadajuća nekropola, otvara brojne nove mogućnosti u proučavanju brončanog doba u Slavoniji i na jugu Karpatske kotline.

Sl. 5. Središnji dio naselja lasinjske kulture s nizom kuća (foto: H. Kalafatić)
Fig. 5 A row of houses in the central part of a Lasinja culture settlement (photo: H. Kalafatić)

Sl. 6. Prijedlog rekonstrukcije središnjeg dijela naselja lasinjske kulture (rekonstrukcija: H. Kalafatić)

Fig. 6 Proposed reconstruction of the central part of the Lasinja culture settlement (reconstruction: H. Kalafatić)

SREDNJI VIJEK

Na pristupnoj cesti otkriveno je nekolicina srednjovjekovnih objekata. Distribucija im je rijetka, plitki su, dubina im ne prelazi 50 cm. Uglavnom je riječ o otpadnim jamama svijetlosive zapune, sačuvanim zbog intenzivnog izoravanja u svom najdonjem dijelu. Jedan objekt pravokutnog tlocrta okružen plitkim kanalom sa sjeverne strane vjerojatno je imao stambenu namjenu. Kanal je možda bio dijelom drenažnog sustava objekta. Na zapadu prilazne ceste otkrivena su dva rova s vrlo malo nalaza sive zapune koji idu smjerom sjever-jug i vjerojatno predstavljaju jugozapadnu ogradu naselja. Rovovi istih obilježja zabilježeni su i na obližnjem lokalitetu Čepin- AN COKP.⁴

Srednjovjekovno naselje na sjeveru ovog lokaliteta također ima više sličnih rovova koji se pružaju u raznim smjerovima i možda predstavljaju ograde pojedinih domaćinstava i njihovim dvorištima. Na sjeveru lokaliteta je uz rovove otkriveno i više jama te tri bunara. U jednoj jami otkrivena je i peć. Zapune objekata su sive ili crno-sive, ako u strukturi imaju ugljena.

Od pokretnih nalaza najbrojnija je keramika, lijepa, a otkriveno je i nekoliko željeznih predmeta. Većina željeznih predmeta je amorfnog i neodredive namjene. Izdvaja se nekoliko noževa i klijesta. Među keramikom izdvajaju se zaobljeni lonci S-profilacije, izrađeni na kolu ili bez kola. U fakturi keramike ima primjesa, uglavnom kalcita ili kvarcita, a ima i keramike sive boje od fino pročišćene gline. Ukras koji se na keramici najčešće uočava je urezani motiv češljaste valovnice i paralelnih vodoravnih žljebova.

Faktura, ukras i ostale tipološke značajke datiraju keramiku i naselja u rani srednji vijek, od 8. do 11. st. (Sekelj Ivančan, Tkalčec, Slovenec, Lugović 2005).

Sl. 7. Vrčevi lasinjske kulture na dnu bunara (foto: H. Kalafatić)

Fig. 7 Lasinja culture jars at the bottom of a well (photo: H. Kalafatić)

Naselje se širi istočno i zapadno od istraženog dijela trase autoceste, istodobno je ili vremenski blisko naselju na prilaznoj cesti. Moguće je i da se radi o jednome jedinstvenom razvučenom naselju.

Sva istražena naselja na lokalitetu AN 17 imaju dobro definiranu naseobinsku strukturu i u kombinaciji s prikupljenim pokretnim nalazima postat će osnova i model za razumijevanje dosad slabije istraženih prapovijesnih i srednjovjekovnih naselja u istočnoj Hrvatskoj, a i mnogo šire. Kao što će nam nova autocesta približiti udaljene krajeve i proširiti horizonte, tako će i lokalitet Dubrava pomaknuti granice arheološke spoznaje.

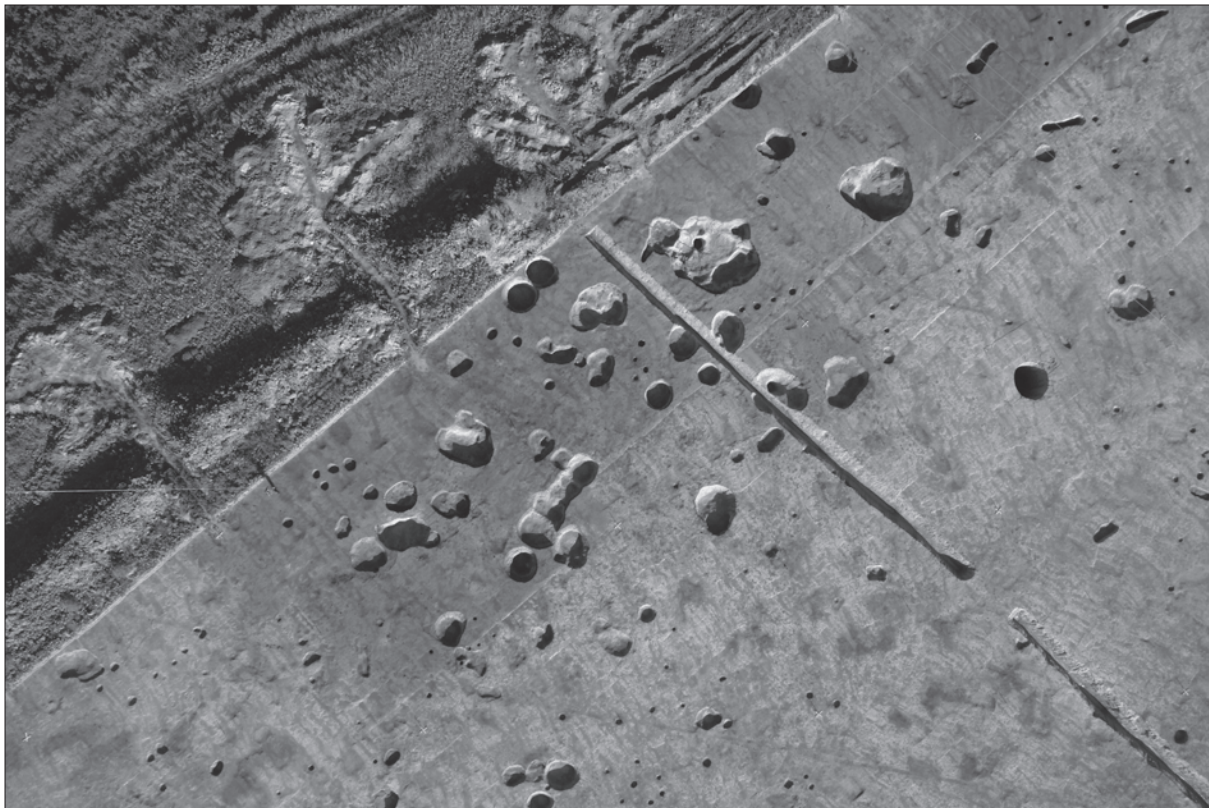

Sl. 8. Ukrašeni vrč lasinjske kulture (foto: H. Kalafatić)

Fig. 8 A decorated Lasinja culture jar (photo: H. Kalafatić)

Literatura

- Balen, J., 2008., Rezultati zaštitnih istraživanja na trasi autoceste Beli Manastir-Osijek- Svilaj, katalog izložbe, Arheološki muzej Zagreb, 2008.
- Dular J., 2002., Bronastodobno naselje Oloris pri Dolnjem Lakošu, Ljubljana
- Karavanić, S., Mihaljević, M., Kalafatić, H., 2003., Naselje Mačkovac – Crišnjevi kao prilog poznavanju početaka kulture polja sa žarama u slavonskoj Posavini, PrilInstArheol Zagrebu, vol 19/2003., Zagreb, 47-62.
- Ložnjak, D., 2003., Grobovi virovitičke grupe iz Vočina: Osvrt na početnu fazu kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj, PrilInstArheol Zagrebu, vol 20, 33-46.
- Ložnjak, D., 2005., Naseljenost Podravine u starijoj fazi kulture polja sa žarama, PrilInstArheol Zagrebu, vol 22, 25-58.
- M. Virag, Z., 2005., Middle Copper Age Ceramic Finds from Zalavar-Basasziget (Some considerations about the typology of the Balaton-Lasinja culture, Zalai muzeum 14, Zalaegerszeg, 37-52.
- Marković, Z., 1994., Sjeverna Hrvatska od neolita do brončanog doba, Koprivnica
- Mihaljević, M., Kalafatić, H., 2006., Mačkovac Crišnjevi, HAG 2/2005, Zagreb, 48-49.
- Mihaljević, M., Kalafatić, H., 2007., Mačkovac Crišnjevi, HAG 3/2006, Zagreb, 68-69.
- Minichreiter, K., 1982.-1983., Pregled istraživanja nekropola grupe Gređani u Slavoniji, Anali zavoda za znanstveni rad JAZU u Osijeku 2.
- P. Barna J. – Kreiter, E., 2006., Middle Copper Age settlements at Zalaegerszeg- Andrashida, Gebarti to(II.): preliminary results, Zalai muzeum 15, Zalaegerszeg, 47-78.
- Straub, P., 2006., Middle Copper Age settlement at Sormas, Archaeological investigations in Hungary 2005., Budapest, 33-59.
- Sekelj Ivančan, T., Tkalčec, T., Slovenec, D., Lugović, B., 2005., Analiza keramike s ranosrednjovjekovnog naselja na položaju Ledine kod Torčeca PrilInstArheol Zagrebu, vol 22, 141-186.

Sl. 9. Sjeverno badensko naselje, vidljiv je i južni rov brončanodobnog naselja (foto: H. Kalafatić)

Fig. 9 The northern part of Baden culture settlement and southern ditch of the Bronze Age settlement (photo: H. Kalafatić)

Sl. 10. Brončanodobno naselje, pogled iz zraka sa sjeverozapada (foto: H. Kalafatić)

Fig. 10 Bronze Age settlement, aerial view from the north-west (photo: H. Kalafatić)

Summary

From November 2007 to October 2008, the Institute for Archaeology conducted rescue excavations at the AN 17 Čepinski Martinci-Dubrava site at the route of the Vc corridor, Osijek–Đakovo section.

The Dubrava site is located south-west of Čepin, south of the Čepin-Čepinski Martinci road, near Čepinski Martinci village (Map 1).

The site consists the area of the Čepin motorway junction with the connection road and the toll-ramp and the motorway route north of the Čepin junction. The site itself consists of several lowland settlements from various historic periods (Fig. 1).

In the area of the connection road, the eastern edge of the Lasinja culture settlement and several smaller pits were discovered which belong to the southern part of the early medieval settlement, excavated at the neighbouring Čepin-AN COKP site.

In the area of the Čepin motorway junction, a Lasinja culture settlement was excavated with rows of above-ground houses and their corresponding infrastructure (Figs. 5 and 6). The houses are uniformly oriented with a rectangular ground-plan, longer than 15 metres, generally with more rooms; the largest among them had a porch (Fig. 5 and 6). They are oriented mainly east-west, i.e. they all slightly dip in the direction northwest-southeast. All large houses had a partly buried rectangular building to their south; based on the discovery of large ceramic vessels for food provisions, those buildings served to store food. In the vicinity of the houses, several round pits with cult burials of human skulls on their bottoms were excavated.

A second type of house, with a square ground-plan, was excavated as well. This type had 11 metre-long sides, central supporting pillars and entrances from the south-east, with the same orientation as the rectangular houses. Those houses probably had a four-sided roof.

The settlement can be preliminarily dated in the second quarter of the fourth millennium BC, the late stage of the Lasinja culture, with connections to the Retz-Gajary culture.

In the south-east part of the Čepin junction, the Lasinja settlement is covered by a Baden culture layer. The ceramic finds analyzed thus far suggest dating of the settlement in the second half of the fourth millennium B.C.

In the most southern area of the site a Copper Age incineration necropolis was excavated, considerably damaged by intense ploughing, and with several scarcely preserved graves.

Further to the north, the 450 metres of a large Bronze Age settlement was excavated. The settlement had a system of ditches and the necropolis with preserved 20 graves on the south side (Fig. 10). Numerous preserved ceramic finds and bronze jewellery was found in the graves, though damaged due to exposure to fire on pyre. Funeral rites typical of the Barice-Gredani and Virovitica groups (Minichreiter 1984, Mihaljević, Kalafatić 2006, 2007; Dular 2002, Ložnjak 2003) were registered. Graves were rather scattered, probably as a consequence of ploughing. Other excavations with better preserved necropolises suggests a dense group of graves (Minichreiter 1984, Mihaljević, Kalafatić 2006, 2007; Dular 2002, Ložnjak 2003). Only the deepest buried graves remained preserved.

The settlement includes several developmental stages of Middle and Late Bronze Age. Finds from the early Urnfield Culture, Tumulus Culture, Belegiš I and Belegiš II Cultures were registered.

In its southern part, the Bronze Age settlement overlaid another smaller Baden Culture settlement. Eastern periphery of that settlement was excavated at the length of 90 metres (Fig. 9).

Within the Bronze Age settlement, the south and the north entrances, the eastern borders of the settlement, houses on elevated terraces and the workshop centre with a system of ditches and numerous wells in the central lower part of the settlement were excavated (Fig. 10). At the bottom of one of the wells, the relatively well-preserved remains of a wooden structure were discovered, which will contribute to a more precise dating of the settlement.

North from the Bronze Age settlement, the remains of an early medieval settlement were found. It is connected and chronologically simultaneous with the settlement unearthed on the connection road and dated from the eighth to eleventh centuries.